

GORIŠKI LIST

Goriški list izhaja vsako sredo in soboto jutrej. Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47. Telefon štev. 492. Glasilo se vračunava po ceniku. Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 6. decembra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0,50 lir, polletna naročnina 52. — lir — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1. — lir, polletna naročnina 47. — lir, celoletna 90. —

Varnost domačij

Eno izmed glavnih načel sodobnega civiliziranega, po domače povedano dostojnega življenja, je načelo o varnosti domačij, o varnosti in nedotakljivosti zasebnega stanovanja. Vse moderne države so dale ta načela celo v svoje ustave ali v državljanske zakonike. Brez pismenega ukaza in brez pravnega povoda nihče ni smel udariti v družinske domove, nihče se ni smel dotakniti stanovanjske opreme, kaj šele prebivalcev stanovanja. Bivša Jugoslavija je imela v ustavi izrecen člen, ki je ločilo določila, do kam je slonovanje nedotakljivo in kje se neha meja le nedotakljivosti, prav tako so imele podobne člene nemška, italijanska in slične zakonodaje.

Prva država, ki je načelno zanikala nedotakljivost domov, stanovanj in družinskega življenja, je bila Sovjetska zveza in prvi »izobraženci«, ki ljudi načelno zanikajo pravico družine do nemožnega družinskega življenja, so boljševiki. Ne da se odrekli boljševikom neke gotove načelnosti, toda prav njihova enostranska načelnost, njihova načelna izobrazba je za nas grozna. Izobrazili pa so seveda le nekateri vodilni in idejni komisarji, vsa druga množica pa je podivjana, nahujskana, nalaganja in — ko spozna sama ter je že prepozno — ljudi ogolufana za svoje nade, ki jih je obujala sprčo boljševiških obljub.

Civilizirani svet temelji na domu, na stanovanju, na varnosti, na pravici do družine, do hrane in do dostojnega življenja. Vse to boljševiki zanikujejo, kakor so pokazali v Sovjetski Rusiji. Saj je eden najbolj strupenih slavočkov Lenina, da je družina socialna nesramnost. To naj si premislijo vsi tisti družinski očeti, ki mislijo sedaj, da bo po njihovi morebitni zmagi za njihove družine lepše življenje. To je naivnost vseh naivnosti.

Ko je boljševizem zmagal v Rusiji leta 1917, je bila njegova prva skrb, da je razbil družino, da je razdril zakonske vezi med zakonci in da je pogel na milijone otrok med takozvane »brezprizorne«, to je stradojoče in prezebajoče poletninke. Mesto urejenega družinskega življenja, ki je vladalo v Rusiji, je zavladalo v Rusiji spolna razbrzdanost, tako prostitucija, kakor promiskuiteta. Še celo več: Kolonajeva, sovjetska poslanka na Švedskem, je javno proglasila, da sme vsak moški v boljševiški državi zahlevati prav vsako žensko, ki se mu jo zahoče.

Ob takih načelih, ob takih razmerah, seveda družina ne more več obstajati, ne more obstajati pa tudi stanovanje, uničen je počitek in oddih, ker si vsak čas v nevarnosti, da le kdo vrže s pesteljo, da li zagreni prav vse, kar je samo tvoje; tudi če nisi bogataš, temveč najbolj ubog delavec.

Od l. 1917. dalje se boljševiki svojim namenom in svojim načelom niso odrekli niti za las, nasprotno, celo stopnjevali so jih, saj za Leninom, ki je bil strašen teoretič, je prišel še strašnejši praktik Stalin. Sedaj, ko se je boljševikom posrečilo vdreti v nekaj evropskih držav, ki so bile prej kolikor toliko civilizirane, sedaj se kaže zopet vse sovraštvo boljševikov do zasebnega

Nemške zmage v Posaarju

Ponovno zavzet Saarunion - Srditi boji na levem bregu Maase - Razbiti ameriški napadi vzhodno Aachna - Hudi angloameriški pritisk v Alzaciji

Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil javlja:

Na področju Arnheima so naši pionirji razstrelili jezove na južnem bregu spodnjega Rena, nakar so preplavili sovražne položaje na jugozahodu mesta. Nasprotnik je bil prisiljen umakniti se na višinske položaje, kjer mu je delovanje našega topništva zadalo hude izgube.

Na levem bregu reke Mosel, pri Venloju in še dalje proti severu so naše čete v tednu budih bojev zavrnile nepreslane angleške napade. Odstopale so ozemlje močnemu sovražniku le korak za korakom in zadrževale njegovo napredovanje preko Mozele in na meje rajha.

Na severovzhodu od Geilkirchena je naš ogenj prestregel sovražne bataljone v njih poskušnem napredovanju. S prolinapadi pa smo zadržali masovne napade severnoamerikancev na bojni črni vzhodno od Aachna.

V območju Hürtgena se nadaljujejo ostre borbe po gozdovih zoper sovražne oklepne skupine, ki so se zadnji čas lu nabrale.

V Loreni se naše čete zagrizeno bore pred zahodnimi utrditvami Saarlauterna in na področju izvira Saare proti sovražniku, ki znova napada. Saarska unija, ki je bila prehodno izgubljena, je počističena sovražnika.

Na severozahodu Lützelsteina se je Amerikancem posrečilo vdreti v gozdna področja spodnjih Vogezov, so pa se nato pred našimi novozgrajenimi črtami zataknili.

Na področju južno od Hagena so tudi večeraj spodleteli sovražni napadi z znatnimi izgubami za sovražnika.

Prišlek proti severozahodnemu in južnozahodnemu boku našega položajnega loka v srednji Alzaciji traja še nadalje. V mestnem središču Schleifstadta in okrog Rappoltweillerja so ogorčeni boji. Na jugozahodnih in južnih porobkih wassenskega lesa je žilavi odpor naših skupin, ki že tedne sloje v boju, zabranil sovražniku nadaljnje prodiranje. Z lasnim napadom smo v Harlskem lesu na gornjem Renu odrezali neko sovražno bojno skupino.

slanovanja, torej ne samo do zasebne lastnine. Zasebna lastnina to seveda ni v skladu z boljševiško ideologijo, zasebno stanovanje, domačija, to pa je v nasprotju s satanskim sovražstvom boljševikov, do vsega, kar tvori sodobno civilizacijo, kar tvori tudi podlago za evropsko kulturo.

Na Madžarskem, v Srbiji, da celo v takozvanih »prijeteljskih« državah, kakor v Rumuniji, v Bolgariji, na Letonskem, na Finskem, povsod morajo ljudje dajati svoja oblačila pred svoje domove, vedno morajo imeti hišna vrata odklenjena, tako, da vsak čas lahko udere v stanovanje boljševik in tam ropa ter počenja, kar se mu ljubi.

No, sicer pa naši domači boljševiki niso nič boljši. Saj smo zadnjič slišali, kako so udri z

pino severno od prekopa Luningen. V še trajajočih uničevalnih bojih smo zajeli že več sto ujetnikov.

V Alzaciji in Loreni so naše čete v zadnjem času sestrelile 32 sovražnih oklepnikov in oklepnih oglednih voz.

Močnejše skupine nemških lovskih in bojnih letal so s števili napadi na sovražne baterije, pripravne položaje in kolone podpirale obrambne boje suhozemne vojske.

Še nadalje smo obsrelevali London in Antwerpen z daljnostrelnim orožjem.

V srednji Italiji so naše čete južnozahodno od Vergala in pri Faenzi zavrnile sovražne sunki. V Romagnu se ogorčeno branijo pred napadajočimi britskimi divizijami, ki kar najsilneje obsreduje s topništvom.

Na Balkanu smo zavrnili sovražne napade na področju izvirnih zahodnih Morave in na drinskem bojišču, na Hrškem pa

smo razbili tolovajske skupine.

Na južnem Madžarskem je žilav odpor naših čet prestregel napredujoče boljševike od Szegedvara in zahodno od Kaposvara proti zahodu. Med Blatnim jezerom in Dunajdvarom se je sovjetom posrečilo dobiti nekaj ozemlja.

Na odseku severno od Erlauja je sovražnik spel brezuspešno napad z več divizijami. Nadaljnji predorni poskusi sovjetov in Romunov so pri Miskolcu spodleteli. Lasne oklepne skupine so vrgle sovražnika iz severnega dela njegovega vdornega ozemlja med Sajjo in Hernadom nazaj.

Težišče angloamerikanskega letalskega delovanja je večeraj tvorila južna in jugozahodna Nemčija, kjer so zlasti napadala letala v nizkem poletu civilno prebivalstvo z bombami in strojnimi. Šibkejša severnoamerikanska teroristična skupina je vrgla bombe na jugovzhodno Nemčijo.

TITOVE MEJE

Dr. Josip Smolaka, bivši Titov zunanji minister je napisal brošuro o mejah med Titovo Jugoslavijo in Italijo. V tej brošuri je napisanih veliko političnih slagerjev, v katerih zlasti močno zveni nacionalni ton, saj je vsa napisana le za to, da spet slepari z »nacionalnostjo« OF.

Dr. Josip Smolaka je za končno veljavno in merodajno določanje spornih oziroma nespornih točk s protifasistično Italijo kar najmanj kompetentna oseba. Izrazil buržujski politični brez jasne načelne smeri je služil Titovi vladi le kot sestavni del kringe s katero je hotel Titov boljševizem delati v svetu vtis koalicijskega gibanja. Sedaj ko boljševizem na Balkanu stopa v nova razdobja je za zunanje področje potrebna vse drugače močnejša osebnost kot Smolaka. Njegovo imenovanje na poslaništvo v Rimu je brez dvoma korak na poti med staro šaro.

Bolj merodajno je, kaj o teh narodnostnih mejah misli komunistična partija. Znano je, da v početku te vojne Partija ni stala na jugoslovanskem načelu, ampak je nameravala slovensko ozemlje vključiti v široko srednje evropsko republiko strnjeno okrog osi Milano - Dunaj. Šele pozneje je Partija ustanovila svoj jugoslovanski kon-

cept in šele v prav zadnjem času, ko se zdi, da zavezniki ne puste boljševike vse do Italije, pač pa obstaja resna možnost, da bodo boljševiki imeli vpliv nad Jugoslavijo, se je pojavil pri Partiji živ interes poriniti jugoslovanske meje čim delj na zapad, ter tako postaviti svoje stopalo čim globlje v osrčje Evrope.

Vprašanje jugoslovanske italijanske meje ni za Partijo nobeno narodnostno vprašanje, ampak zgolj stvar revolucionarne taktike. Narodnostni boji so bili za komunizem prav dobrodošla prilika za revolucionarne udejstvovanje in zato Kominterni ni pustila prav nobene prilike, da bi male in zatirane narode speljala v svoje vode. Že leta 1934. so komunistične Partije Jugoslavije, Italije in Avstrije podale svoj pogled na slovensko vprašanje. Vse tri komunistične stranke so povdarile važnost tega prostora za vso srednjo Evropo. Zato so sklenile pozorno spremljati slovensko narodno snovanje ter v njem čimprej zasidrali komunistično revolucionarno stvar. Vprašanje mej in obsega ter končne pripadnosti slovenskega ozemlja pa se niso dotaknile, oziroma so ga spretno pustile ob strani. Za vsa obrobna ozemlja je bil določen plebiscit kot tista oblika, ki je najbolj nasprotna konkretno določenim zahtevam.

Podpira naj se slovenstvo, v kolikor ga je mogoče izrabiti za revolucijo, toda ta podpora ni stvar programa in načel, ampak samo ena taktičnih potez.

Eno namreč drži absolutno: vsako gibanje uresničuje svoj program, revoliucija realizira revolucionarno doktrino. In v revolucionarni doktrini marksizma in boljševizma narodnost ne predstavlja nobene vrednote. Cilj boljševizma je brezrazredna centralizirana družba brez pestrosti različnih samoniklih organizmov, kot so narod, di. Narodnost, potisnjena na stopnjo enega izmed sredstev v svetovni revoluciji, je prazna tiste vsebine, ki jo dela to, kar je. In prav v tem pogledu je svetovni boljševizem v vprašanju slovensko-italijanskih odnosov pokazal svoj brezdušni internacionalistični obraz. Najprej je sodeloval z badoglianskim šovinizmom, ki je imel interes, da oslabi slovenstvo, ter je zato podpiral partizanstvo. Nato je v drugi fazi butnil primorske Slovence v realistično preračunano romantiko narodnostnega boja. Ko si je na ta način dobil vse niti v roke ter delal z zapeljanim ljudstvom kot z lutkami, je poklical v deželo tisoče in tisoče ba-

Vesli z vsega sveta

40.000 NORVEŽANOV EVA-KUIRANIH

Iz Oslo poročajo, da je norveška vlada objavila poročilo, po katerem je zbežalo s skrajne severne Norveške okoli 40.000 Norvežanov. Polovica tega prebivalstva je našlo začasno bivališče v južnem delu pokrajine Trömsa in v pokrajini Nordland.

»POMOTA« NEKEGA AMERISKEGA LETALCA

»Reuter« sporoča obvestilo iz glavnega ameriškega stana generala Eisenhowerja, da je neko ameriško bombno letalo, ki je hotelo napasti Nemčijo, »po pomoti« napadlo neko predmestje Pariza. Glavni stan ameriške armade govori o »tehnični pomoti« Bombe so padle na Issy-les-Moulineaux.

GROZODEJSTVA V SRBIJI

Kakor se izve iz Beograda, je tolovajsko »sodišče« obsodilo na smrt in dalo takoj ustreliti naslednje bivše ministre: Dragoljub Milovanoviča, Djuro Kotura, Momčila Jankoviča, Djura Jankoviča, Radoslava Veselinoviča in Dušana Djordjeviča.

O podrobnostih tolovajskega terorja, ki se je z nepopisno strahoto razmahnil po vsej Srbiji, poročajo, da so doslej zaprli nad 4000 oseb. Polovico so jih kmalu izpustili, ostala polovica pa pride pred tolovajsko sodišče, ki je doslej izreklo smrtno obsodbo v 104 primerih. Med temi so zgoraj našteti ministri ter generala Aleksander Slojanovič in Aleksander Radulovič, komandant mesta Beograda.

Do grozotah, ki so jih morale preživeti dežele, kjer je domačemu tolovajstvu prišel na pomoč boljševizem, da je morilec uhlj pol, se je ta nepopisna nesreča zrušila tudi na srbski narod. »Sodišča« krivnikov in krvolokov so začela obratovati na debelo, kajti domačim tolovajskim propalcam je očitno mnogo do tega, da tudi v Srbiji postavlajo spomenik svojemu besu, ki ne bo zaostajal za Kafinom, Vinico, Jelendolom in drugimi kraji, kjer si je boljševizem sproščeno dal duška.

ZANIMIVE IZPOVEDI SOVIJTSKIH UJETNIKOV

Berlin. - »Deutsche Adria Zeitung« piše: »Vojni poročevalce Wolfgang Küchner poroča: Sovjetski vojni ujetniki in prebežniki, ki so na bojišču pri Narvi in na meji Vzhodne Prusije padli v nemške roke, pripovedujejo soglasno o naraščanju narodnega odpornega gibanja v zal'džu sovjetskega bojišča. Vedno čuše se dogaja, tako so povedali, da močne skupine narodnih borcev za svobodo nudijo oborožen odpor proti boljševiškim strahovanju in da z razstreljevanjem važnih objektov molijo sovjetske premike.

Pri Minsku so izvedli nacionalistične močne napade na sovjetske čete. Izvedli so tudi oborožene nastope proti posamičnim letališčem in pri tem uničili več letal.

doglancev, zdaj spet kriči o narodnostnih mejah ter z vso slovenostjo postavlja narodnostne meje na prvo mesto svojih zahtev. To je stvarna podlaga propagande o narodnostnih mejah, katere pa še ni zaključena, in se bo brez dvoma še naprej razvijala, kakor se je že do sedaj.

Značilen napad

V Partizanskem dnevniku je objavil France Bevk oster napad na prevz. g. goriškega nadškofa Karla Margottija. Ta napad je zelo značilen in za razumevanje komunistične taktike zelo poučen. Zato mu posvetimo nekaj pozornosti.

Predvsem je zanimivo, zakaj se doslej komunistična OF še ni obregnila ob našega nadškofa, dočim je v vso mogočo nesramnostjo že neštotekrat napadla ljubljanskega slovenskega škofa in marsikaterega zavodnega in za narod kar najbolj zalužnega slovenskega duhovnika. Na Kranjskem je dolgo v isto duhovnikov celo pomorila in deloma prav nečloveško zaklala. Pa ne le na Kranjskem, tudi v Primorju je pobila že več duhovnikov, samo v goriški nadškofiji kar tri, med njimi tri take, ki so vsi goreli v zornem slovenskem rodoljubju. Ta stvar je še prav posebno čudna, ker je OF v svoji propagandni literaturi neštotekrat poveljevala primorsko duhovščino radi narodne zavednosti in odločnega vedenja v dobi 25 let, ko je skoraj sama branila narodne svetinje v naši deželi. Torej »narodno zavedno slovensko duhovščino« preganja OF v kljub hvalni hvali, ki ji jo je tolikokrat pela in jo poveljevala nad slovensko duhovščino drugih dežel.

Druge rodne duhovščine je pa bila doslej kar najbolj obzirna. Nikdar nismo ne slišali ne brali napadov »Osvobodilne Fronte« niti proti tistim duhovnikom, ki so, po smrti rajnega nadškofa Sedeja tako zelo grenili življenje slovenskim vernikom in duhovnikom.

V neki okrožnici je OF 1. 1943 opozorila slov. duhovščino, naj nadškofu Margottiju odpove pokorščino v stvari, ki niso strogo cerkvene. To opozorilo je dala OF duhovščini, ker je dobro vedela, da je OF komunistična in da ima samo ta namen, pripraviti pot komunistični diktaturi. Komunistem pa pomenja najostrejša nasprotje s krščanstvom in zato so voditelji OF po pravici pričakovali, da bo nadškof, ki je že 1. 1937 podpisal z vsemi školi Treh Benediktov oster pastirski pismo proti komunistu, tudi zdaj povzdignil svoj svareči učeniški glas. Ker so pa znali voditelji OF celo pred duhovniki dobro zakrinkati svoje komunistične namere, prev. g. nadškofa tega ni storil in OF je bila z njim do pred kratkim kar zadovoljna — in ni čutila nobene potrebe, da bi kakorkoli ocenjevala njegovo delovanje med nami.

Kaj se je torej zgodilo, da je postala OF kar maenkrat tako huda nasprotnica goriškega nadškofa, kateremu kratkomalo očita, da je bil »fašist« in da ni branil duhovnikom sodelovati s fašizmom? (Bevk mu očita še mnogo drugih reči).

OF je zadnji čas pritiskala na duhovnike, ki naj se po partizanskih naukih »vmešujejo v politiko«, naj se dajo voliti v okrajne, okrožne, pokrajinske in druge odbore, komisije in parlamente. S takim sodelovanjem duhovnikov so hoteli le še bolj preslepiti vse ljudstvo in ga »prepričati«, da niso proti veri in da z njimi sodelujejo prav vse plasti ljudstva. Nadškof je izvedel za ta pritisk na duhovščino in zato je v posebni okrožnici opozoril svoje duhovnike na predpise cerkvene prava, ki prepovedujejo duhovnikom, da bi sprejemali v političnem življenju razne funkcije, ako nimajo za to v posebnih slučajih iz prav zelo tehtnih razlogov posebnega dovoljenja pristojne cerkvene oblasti.

In v tem je zamera. Nadškof je

napravil samo svojo strogo dolžnost, in ker se ta dolžnost ne krije z interesi OF, je prišlo do konflikta in napada.

Ponavljamo, da OF vedno ponarja, naj se duhovniki ne vtkajo v politiko. Če bi torej to govorjenje bilo odkritosrčno, bi morali vsi listi OF nadškofa pohvaliti, da je duhovnikom prepovedal sprejemati »vzne mandate in funkcije pri »narodni vlad« Ta prepoved bi se jim morala zdeti še prav posebno veličastna, ker se z njo zapirajo duhovščini vrata k tako velikim častem in koristim, kakršne nudi svojim funkcionarjem »Slovenska narodna oblast«.

S tem je OF jasno izpovedala, kaj si predstavlja pod besedo »duhovnik

naj se ne peča s politikom«. To pomeni, da se ne sme pečati z nobeno politiko, ki bi bila kakorkoli komunistu nasprotna, pa četudi samo njegovim brezverskim in materialističnim osnovam. Če pa kak duhovnik pride in se ponudi OF za pokornega hlapca, sme postati posla- nec, verski referent in še vse drugo in zasluži pohvalo.

Ta je pravi duhovnik po evangeliju. Ta se ne peča s politikom, proti takim duhovnikom nimamo pritožb, in če bodo vsi taki, med OF in vero ne bo nikdar sporov.

Gospodu Francu Bevku in tisti, ki so mu ukazali, kaj in kako naj piše, smo prav hvaležni za nad vse jasno lekcijo o duhovniku in politiki.

DEJSTVA IN UGOTOVITVE

Kdo stoji za OF?

Za obletnico boljševiške oktorske revolucije je izdal »Centralni komitet komunistične Partije Jugoslavije« manifest na t. vse delavce, kmete, meščane, na vojake, podoficirje, oficirje in politične delavce Narodno osvobodilne Vojske in Partizanskih Odredov Jugoslavije.

Uvodoma ugotavlja manifest, da je le Oktobrska revolucija omogočila jugoslovanski »osvobodilni boj«. Brez oktobrske revolucije ne bi bilo Sovjetske Zveze in brez Sovjetske Zveze ne bi bilo partizanstva. Popolnoma logično!

Nato pravi:

»Ko so se narodi Jugoslavije pred tremi leti in pol na poziv naše Partije (podčrtalo ur.) dvignili k orožju, so bili prežeti (komunisti namreč, ne narodi, op. ur.) z velikansko vero v nepremagljivost sile velikega ruskega naroda in ostalih narodov Sovjetske zveze ter njihove Rdeče Armade.«

»Zeradi borbe, v katero so se naši narodi podali in ki so jo vodili na poziv in pod vodstvom naše Partije (podčrtalo ur.) zaradi slavnih zmag naše vojske, ki jo je organiziral maršal Jugoslavije Josip Broz — Tito, bo naša dežela izšla iz te vojne kot zmagovalka(?)«

»Do sedaj smo v borbi za neodvisnost dobivali pomoč naših velikih zaveznikov. Tudi v bodoče moramo delati na tem, da utrdimo prijateljstvo z zavezniki deželami. Tudi v bodoče se moramo trdno nasloniti na veliko in bratstvo Sovjetsko Zvezo (podčrtalo ur.), ki nesebično (?) donirana žrtve za osvoboditev naše dežele in nudi odprano materialno pomoč

naši vojski in našemu narodu.«

»Naj živi Velika Oktobrska Revolucija!«

»Naj živi zmagovita Rdeča Armada in njen genialni voditelj maršal Sovjetske zveze Josip Visarionovič Stalin!«

O Angliji in o Ameriki le borne besede, na Sovjetijo pa gostobesedni slavospevi! Nič več »Živel Churchill«, »Živel Roosevelt«, ampak samo »Živel Stalin!«

Partija prihaja na dan z odkritimi kartami!

Mi pa vidimo v tem potrdilo za pravilnost naše linije in naše trditve, da je OF zgolj množična organizacija komunizma, kateri gre boj na življenje in smrt!

„Črne bukve“ jih bole...

»Črne bukve« so komuniste bolele, zelo bolele, jih še boljijo in jih še bodo bolele.

V priznanje sestavljalcem in pisateljem bodi povedano, da so »Črne bukve« odlična dokumentarna knjiga, ki daleč prekaša tovrstne knjige drugih narodov.

V živahnem, stilistično doganem slogu in z neizprosno logiko so pisci razkrinkali zločin za zločinom, ki jih je zagrešila komunistična OF nad slovenskim narodom.

Knjiga je šla v svet, je bila prevedena v številne jezike in prav to boli komuniste, ki so v svetu lagali o »narodno-osvobodilnem boju«.

Zato so začeli izdajati »Dokumente«, ki jih oskrbuje »komisija za ugotovitev zločinov« pod vodstvom znane dr. Maksa Študra. Naj le navajajo vsedilj ponarejene dokumente o izdajstvu posameznih žrtev, ki jih je ubila OF. Preveč bo nedolžnih, kakor sta bila prof. Oven in župnik Omahen, za katera je sam komunističen speaker v

Londonu dejal, da nista izdajalca. Z pristnimi dokumenti, kako je badoglianska sodateska zavirala živo rast protikomunističnih oddelkov pa bodo dosegli ravno nasprotno, dokazali bodo, da so vaše straže izšle iz ljudstva in da so bile zaradi svojega nacionalizma badogliancem nevarne. Taki dokumenti so nam lahko samo v ponos in nikdar ne bodo mogli odtehtati dokazov, ki so jih prinesle »Črne bukve« o sodelovanju med OF in badoglianskim štabom, katerega je treba smatrati za dejanskega organizatorja OF, saj je partizanom dal orožje, strelivo, hrano, opremo in vso zaščito. Vsi ti dokumenti pa ne bodo oprali OF, ki je preveč rdeča od komunizma in od slovenske krvi, ki je bila po nedolžnem prelita za revolucijo.

Iz Banjšic

V spodaj navedenem govoru je dokaz, koliko je OF pri nas v enem letu časa nabrala za svojo vrečo.

Novembra lanskega leta, sem se srečal z našim moža-

karjem tam med Podlescem in Trašnjem. Bil sem gotov, da če ravno ne bo odobral mojega proti OFarskega izražanja, se vsaj bova kaj resnega pomenila. Vprašam ga: No L... kako kaj gre, bomo kaj naredili s to našo vojsko ali ne? Dobil sem nepričakovan odgovor: »Ti povem da gre prav dobro, — je že vse norato, je že svoboda, samo Nemci se še mora umekniti. Adan tovariš je reku, da za sv. Andrej ne bo obadnega več u Garic.«

Po enem letu časa sva se zopet videla. Kakšna razlika je od srečanja do srečanja, danes mi pa pravi takole: »Dragi moj, če bomo čakali, da pridejo gor domobranci ali Nemci, nam bojo ti h...či rudeči vse požrli in pokončali, nas bo vzel pa mraz, lakota in uši. To je svoboda, če bi od začetka vsakemu komunistu ki je tukaj prišel lagat zavili vrat, bi bila danes res nebesa. Če le ne bo, te zverine konec, bomo mogli sami poiskati kakšne rujave šture in ga napraviti.«

Tako bo! (Banjškar).

PREHRANA

Razdeljava je sira

Prehranjevalni urad sporoča, da se od ponedeljka naprej deli namizni sir in sicer 100 gr na osebo.

Sir se bo delil proti odrezku za riž in testenine (generi da ministra) za 28. tekočega meseca.

Cena za kg je 30 lir.

Jabolka

Prehranjevalni urad naznaja, da so pri vseh trgovcih na drobno v prodaji tirolska jabolka za običajne odjemalce.

Jabolka se bodo prodajala proti 1. odrezku za kruh za 25. tekočega meseca. 2. odrezek za kruh bo veljal za poln obrok za tisti dan.

Otroci do 3 let bodo dobili 2 kg, vsi ostali pa 1 kg. Cena za kg je 18 lir.

Prodaja jajc

Od 5. t. m. dalje so v prodaji jajca in sicer za stalne odjemalce pri sledečih trgovcih: Christen, Mazzinijeva ulica; Coniglio, ulica Brigata Pavia; Culot, trg de Amicis.

Goveje meso

V ponedeljek 4. t. m. se je začelo razdeljevanje govejih zrezkov pri mesarju Ortali, Cavourjev trg in sicer le za stalne odjemalce. Obrok znaša 100 gr na osebo.

Dne 6. t. m. pa se bo razdeljevalo meso pri sledečih me-

sarijih: Piccinlin Carlo, ulica 24. maja; Cosiancig Savio, pokriti trg; Culot Silvio, corso Verdi.

Cene za sladkor in riž

Cena sladkorja je določena na 25 lir za kg. Za fin riž pa na debelo za q 791 lir, na drobno pa 9 lir za kg. Za riž nižje vrste pa 614 lir za q na debelo in 7 lir za kg na drobno; polfin: na debelo 668 lir za q, na drobno 7.70 lir za kilogram.

Kostanj

Zveza trgovcev objavlja, da so za kostanj določene sledeče cene: na debelo 17 lir za kg; na drobno pa 19 lir za kilogram.

Kondenzirano mleko

Prehranjevalni urad je določil, da upravičenci lahko obroke kondenziranega mleka dvignejo tudi pozneje. Ta ukrep je bil izdan, da se upravičencem prihrani zamudno čakanje pred mlekarnami.

IZ GORICE

Nesreče

Vladimir Pavlin, star 54 let iz Kraske ulice je padel na seniku in si poškodoval tilnik.

Viktorija Lebeni, stara 41 let iz ulice Favetti se je ranila v levo nogo z likalnikom.

Peter Brumat iz Gosposke ulice (Carducci) 22, je zdrsnil na pločniku v Semeniški ulici in se ranil na glavi.

Dr. Jerja Lovrenčič:

ZGODOVINA SLOVENSKEGA
BESEDE V P

6. Vprizarjanje pasionskih iger pri cerkvi sv. Kvirina v slovenskem jeziku — in

7. Slovenska volila bratovščine sv. Marije v Černjevu, ki so naše najstarejše točno datirano besedilo, če ne upoštevamo na novo odkrite staršeje slovenske poštevank v Videmskem rokopisu.

Res je, skromni so ti spomeniki, a čeprav skromni, vendar pričajo, da se je naša sladka slovenska beseda v Posočju v vsem obsegu obrnila skozi dolga stoletja v novi vek, ko je začela novo življenje.

II.

Posočje v stoletju reformacije

Šestnajsto stoletje, v katerem je nastopil Martin Luther s svojim verskim naukom, ki je v drugi polovici stoletja ogrožal tudi katolištvo v slovenskih deželah, pomeni za Posočje burne čase. Že začetek stoletja, leto 1500, pomeni usodno spremembo, ko je po smrti Leonharda Goriškega zavladal deželi Habsburžan Maksimilijan I. Ta sprememba ni bila vseh Benetkam, ki bi bile

rade same zavladale v dedovini goriških grofov. Cesar niso dosegle zlepa, so hotele pridobiti s silo. Leta 1507 so zato Benečani izzvali Maksimilijana, ko mu niso hoteli dovoliti preko svojega ozemlja v Rim h kronanju. Izbruhnila je prva beneško-avstrijska vojska, ki je divjala v Posočju vse do 1521, ko je bil sklenjen mir v Wormsu, po katerem je Maksimilijan obdržal podedovano goriško ozemlje.

Preden se je Posočje oddahnilo od teh vojnih grozot, med katerimi je doživelo tudi grozen potres in še črno kugo, so 18. julija 1528 udarili v deželo Turki. Proti njim je morala dežela potem celo stoletje pošiljati predpisano število vojaštva in plačevati turški davek. Ob koncu stoletja so začeli Benečani zopet izzivati, kar je privedlo do nove vojske, ki se je pa prav razvnela v začetku 17. stoletja.

Poleg krvavih bojov so bile v Posočju v 16. stoletju in še pozneje tudi druge zmede: cerkvenoupravno vprašanje ni bilo urejeno. Oglejski patriarhi, ki so bili izgubili svojo posvetno oblast in so izza 1510, ko je prenesel patriarh Grimani sedež patriarhata za stalno v Videm, bili pod beneško oblastjo, so bili v vednem sporu z notranjimi avstrijskimi vladarji. Ti namreč niso pustili patriarhov na svoje ozemlje in so omejevali njihov delokrog, zaradi česar je, umevno, trpelo tudi versko življenje na Goriškem.

Čeprav v teh neurejenih razmerah ni bilo versko življenje ne pri večini duhovščine, ki ni bila niti dovolj izobražena, ne pri preprostem ljudstvu povsem zgledno in je praznoverje in vražarstvo še bohotno poganjalo, kar kaže zlasti sekta skakačev pri Sv. Luciji 1584, se je vendar verski duh prav v tem stoletju med ljudstvom poživil in povzdignil. Ustanavljali so namreč razne bratovščine, katerih udje so se zavezali pobožno živeti, skupaj moliti, s procesijo hoditi in romati. Izbrali so si posebne cerkev ali vsaj oltar v njej, po čemer so bratovščino tudi imenovali, dajali brati maše za žive in umrle ude, imeli svoje blagajne, iz katerih so podpirali soude in plačevali stroške za skupna romanja.

Središče romanj pa je postala ta čas Skalnika — Sveta gora pri Gorici, kjer se je, kakor sklepajo zgodovinarji, prvo soboto junija 1539 prikazala slovenski pastirici Urški Ferligojevi iz Grčarja Marija in ji s slovensko besedo naročila: »Reci ljudstvu, naj mi tu cerkev zida in me milosti prosil!«

Ta stavek, ta neznatni stavek, s katerim je nebeska Mati posvetila v slovenski zemlji ob Soči slovenski jezik, je važen spomenik naše besede iz 16. stoletja v Posočju, ko naj bi v tiskani besedi naš rod bral nove nauke in se izneveril.

(Dalje.)

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Vroči, pečeni kostanji

To je jesenska slast: kostanji, pa naj bodo pripravljene tako ali tako! Najbolj grdo so včasih delale s kostanji naše gospodinjice, ki jim kostanji niso bili dovolj sladki, lenveč so jih lupile, zavijale v razne torte, močnate, zavilke, celo polresale s cimelom in take servirale. Seveda smo bili moški hudi nad tako »zlazabo« žlahnega sadu kostanja ali celo njegovega poplemenitja maronija. Toda, kaj je pomagalo, ako smo še tako protestirali, doma smo pa le morali jesti kostanjeve torte in razne čudne, samo ženskimi ušesom po imenu znane zadeve, ki so bile pripravljene iz kostanjev.

Tedaj in še danes, hodimo moški na skrivaj k stojnicam, kjer pečejo kostanje. Izvrstno diši pečen kostanj in bali smo se, da je to s pečenimi kostanji ne bo nič. Pa je le bilo. Občudovali je treba spretnost prodajalca, ki vam kaže polne košare surovega kostanja, ga prefrasa iz vreče v vrečo, toda nihče ne ve, ali ga namerava v resnici vsega speči? V peči se peče polna rešetka kostanja in potrpečljivo čakamo, kdaj bo dišeči kostanj res pečen, toda nikar v širih jezikih dobimo odgovor: »Po celih minulih!»

Nemški vojaki bi radi kupili pečeni kostanj, saj so mnogi iz takih krajev, kjer javnega pečenja ne poznajo in kdor hoče ali kdor je hotel pred vojno jesti okusni jesenski sad južnih gozdov, ga je moral posebej naročiti zase peči. Zanje je pečen kostanj kot nekakšna eksotična jed. Priidejo seveda Slovenci, ki jim je kostanjev sad tako znan, kakor hruška in zahlevajo kar na debele: »Za pel lir kostanja, toda vročega!« Prodajalec ustreže in naši ljudje se čudijo, da jita ga da samo tako mal »škrniceje«, — samo tako mal zavile — da pred nekaj leti je bilo za pel lir ob tem času mnogo več kostanja.

Pridejo tudi Furlani in Italijani in ponujajo svojih pel ali deset lir za zavilek kostanja in vsi se čudijo: pel lir in tako malo porcije! Seveda, to so pretekli časi, vendar so vsi veseli, da dobe nekaj priboljška k hrani, bousi pred kosilom ali po njem, bodisi pred večerjo ali po njej, samo, da je tukaj žlahni, lepo dišeči kostanj, lepo zarumenjen in sasten, tak, ki šele vzbudi apetit!

Le škoda, da ti prodajalci pečenega kostanja tako samozvestno prekladajo vreče z žlahnim maronijem napolnjene — le kdaj ga bodo pekli? Ali ga prekladajo samo za reklamo in sa-

mo za vabo občinstva, ki dobi po navadi in še po precej dolgem čakanju drobni pečen kostanj ali ga sledijo za poznejše čase, ko bo maroni nemara nekoliko dražji? To so sedaj vprašanja ljubiteljev kostanja in maronija.

Maroni je namreč cepljeno žlahno drevo žlahnega kostanja in uspeva prav povsod, kjer uspeva na primer goruza ali vinska trta, samo gojiti ga je treba znati, in se od njega navadno žlahni kostanj razlikuje približno tako, kakor recimo drobne hruške drobne od krasnih vrtnih hrušk.

Goriška je bila znana kot ena izmed domovin maronija. Njen sad je šel daleč po svetu in pred več kot 30 leti so kostanjarji na dunajskih ulicah križiščih ponujali goriški maroni. Tudi slovenski Stritar ima prav uspelo: reportažo o nekem takem kostanjarju, — ki pa je malo sleparil: meslo pravega maronija je pekel najraje bolj debele kostanje, kakor mu je seveda bolj neslo.

Tako maroni, kakor njegov bolj zanikrni brat žlahni kostanj imata veliko rednino in hranilno vrednost. Oba sta bogata škroba, imata tudi nekaj malenkostnega beljakovina, sploh, naslita človeka, tudi če je samo maroni ali

kostanj, le vitaminov ne vsebuje niti prvi, ne drugi. Bolj, kakor pšenični kruh, bolj kakor krompir, bolj je žlahni kostanj nasiten, samo nekaj svežega sadja je potrebno kot dodatek!

Le zaradi imena in sličnosti sadu ima neko veljavo tudi divji kostanj, sad okrasnih dreves, ki rastejo po mestnih drevoredih, tudi v Gorici. Sodobni vrtnarji lo drevo preganjajo in ga odstranjujejo. Vedo zakaj:

Drevo raste zelo hitro, toda na njegovih koreninah se redi na milijone ogrcev. Les tega drevesa ni vreden nič, celo v peči diši skrajno neprijetno, sad pa ni užiten ne za ljudi, ne za živali. Za prešiče in krave ga je treba dolgo prekuhovati in izpirati, tako, da se kmetje v mirnem času izprašujejo če je sploh vredno, zbirati divji kostanj, ga vzgajati, v vojnem času pa ulegnejo z največje težavo sem in tja dobili ljudi iz tega zopnega sadeža kako korist. Pač pa kemične tovarne in pralnice s pridom izkoriščajo sadež divjega kostanja, toda nabiralcem, ga plačujejo po tako nizki ceni, da se niti otrokom ne izplača nabirati ga. Ako pa kakšna gospodinja ume s pridom, ob pomikanju mila, uporabila sadež divjega kostanja, potem je to nekaj vredno. Vsaj v času vojne.

DOPISI

Iz goriške okolice

Iz goriške okolice in sicer iz župnij Šempeter, Vrtojba, Bilje, Miren, Sovodnje in Standerž je dosedaj pri OF padlo, tako se sodi, kakih 150 mož in fantov. To se pravi, padlo jih je primeroma več kot v svetovni vojni in kot v sedanji vojni na frontah. Te številke, kot se zdijo neznatne, so naravnost strahotne za naš madi in ubogi slovenski narod. Pomislite, kaj se to pravi: župniji, ki šteje 1500 duš, v eno leto 20-30 mladih ljudi manj? In ako raztegemo te številke na ostale naše goriške občine in župnije, narastejo v strašne tisoče. Ljudje božji, ali se zavedate tega groznega dejstva: po tej vojni bo naše primorsko ljudstvo, ki se je skozi četrto stoletja tako žlavo borilo za svoj obstoj prikrajšano za tisoče mladih življenj? Zakaj so ti mladi ljudje padli? Morda po krivdi sovražnega tujca, ki nam streže po življenju? Ne, padli so po krivdi zločinske OF, ki si nadeva naslov »slovenskega osvobodilnega gibanja«. Na vsa glas bi hoteli zavpiti, da bi se globoko vtisnilo v sleherni slovenski src: »Te te žrtve so brezpotrebne. Z njimi ne bomo vojne niti za eno minuto skrajšali. Sovražniku nismo s tem prizadeli nobene škode. Prizadeli pa smo strašno, nepopravljivo škodo svojemu lastnemu narodu. Kdor še ni sprevidel te zločinske igre, ki jo igra OF nad našim primorskim ljudstvom, ta je zaslepljen do dna in mu ni več pomoči.

Renče

Te dni so vojaki odkrili nek partizanski bunker, v katerem so našli 7 mrtvih partizanov. Vzrok smrti še ni pojasnjen. Zdi se, da so se bili partizani skrili pred vojaki in tam umrli radi lakote ali radi zadušitve. Odkritje je napravilo na renško prebivalstvo, ki je sicer za OF precej nalušeno, najbolj vtis. Tudi v najbolj zagrinjene in zaslepljene duše prodira vedno bolj vprašanje: Ali so res vse te strašne žrtve potrebne?

Vrtovin

Nad našo vasjo že nad teden dni tabori četa tolovajev. So po večini sami Mongoli, ki nadzorujejo cesto Ajdovščina Gorica in jo tudi pridno minirajo. Kot smo zadnjič poročali, je njih delo že zahtevalo tri človeške žrtve med civilnim prebivalstvom.

Iz srednje Vipavske

Čepar, trgovec v Sturjah, je petek 24. p. m. užival svobodo v Ajdovščini. Bila je zelo kratka. Prav po sreči si je rešil življenje, ko je prekoratil Hubelj. Naslednje jutro je ves preplašen kot zajec bežal skozi Plače

proti Velikim Zabljem nazaj v Grmočje.

Pekarna Rustja Miloš v Ajdovščini je ukinila prodajo kruha, ker so jim partizani 24. novembra 1944, odpeljali vse zalogo moke.

Slokarji

Medtem ko so se v Ajdovščino natepli boljši partizani, ki so bili še nekoliko človeško oblečeni, čeprav so imeli namesto jermena pri puški železno žico, so se okrog nas zadrževali partizani nižje vrste, ki so bili tako razčepani, da niso upali na svetlo. Vedno nam pripovedujejo o pomoči zaveznikov, toda le sem pa tja imamo priliko videti kako angleško uniformo in ameriške čevlje.

Planina pri Vipavi

15. novembra t. l. je preminul mož, Jože Kete, posestnik iz Planine pri Vipavi. Preprosti izobraženec je imel vedno vso svojo najlepšo srečo le v plemeniti skrbi za svojo številno družino, za katero je skrbel do zadnjega z brezmejno požrtvovalnostjo vključno več mesecev trajajoči bolezni. Bil je vedno vzor krščanske globoko mislečega moža. Zadnje čase je veliko trpel, ko je na lastni koži poizkusil, kako peklenski sovražniki vere naših delov trosijo brezbožne nauke med ljudstvo. Po prvi svetovni vojni je bil več let občinski odbornik in svetovalec vsem potrebni. Ko je šlo pri občinskih sejah za važne zadeve, je vedno izpričal klenost moža, ki je stal kot hrast z besedo in dejanjem za vero, dom in rod. Vedno dobre volje je nudil vso svojo naklonjenost v vasi in sosedstvu. Hrepenel je zadnje dni, da bi videl svoje tri sinove, ki so razkropljeni po svetu, a želja se mu radi sedanjih razmer ni izpolnila. Povsod ga bomo pogrešali v teh časih. Udeležba pri pogrebu je pokazala, kako je bil pri vseh priljubljen. Domači g. župnik Joško Pišot se je od njega poslovil z ganljivimi besedami. Družini in sorodnikom naše iskreno sožalje.

Šmarje

Pred leti se je tu naselil mnogim znani nadučitelj Gruntar iz Posočja. Bili so zlati časi. On in njegovi nasledniki so se razvili v imovitejše posestnike, katerih ime se je vedno slišalo v vsej okolici. In danes! Kaj si vendar želijo ti imoviti potomci? Ko sodelujejo in se žrtvujejo za OF, ko vidijo na lastne oči (ako niso že oslepelci), kako se koplejo že nad leto dni grobovi našim najboljšim ljudem v njih neposredni bližini. Ali si želijo boljšega »socialnega reda«? Kdor želi, da bi druge popravil, mora prej sam sebe, sponjevat mora tudi svojo dolžnost do drugih. Vi ste imeli že davno priliko pomagati potrebnim, gospodje tovariši, ko ste najemali delavce, da so vam garali od zore do mraka. Zakaj jim niste dali zemlje v last? Saj imeli so marljive roke in vse zmognosti za delo in svobodno življenje. Gospodje tovariši! Res lepo in lahko je govoriti o zlati svobodi in jo istočasno izrabljati — ter bližnje in revne tirati v sužnjost.

Štomaz

Pred kakimi tedni je bil tu profesor, ki se je med drugim predstavil ud s temi besedami: »Ko pridejo Angličani, dragi tovariši in tovarišice matere in hčere, povejte svojim sinovom, naj ne vržejo pušk v koruzo. Ne pritežujte se, kaj ste doživeli v preteklo

sti! Ako vam kaj ponujajo, ne sprejmite nič od njih. Mi imamo vsega dovolj!« Poslušalkam je ušel smeh, ko na lastni koži okušajo, kako prav isti tolovaji ob cesti proti Gorici starim ženicam vse izropajo in marsikatero kmečko stanovanje popolnoma izropajo, čeprav imajo »vsega dovolj«.

OBJAVE

Nekaj o zračnih alarmih

Goriška prefektura - Pokrajinski odbor za profiletalsko obrambo sporoča:

Nemška oblast, ki je edina pristojna glede znakov za zračni alarm, opozarja prebivalstvo, da znak za zmanjšano nevarnost ne izključuje možnosti nenadnih obšteljevanj ali odmeta posameznih bomb, bodisi s sovražnih lovskih letal bodisi lovcev-bombnikov.

Med zmanjšano nevarnostjo torej ni potrebno samo, da vsi povečajo pazljivost in da ne puščajo otrok iz hiše, temveč tudi da si nihče ne domišlja, da se lahko sprejeha, postaja po kavarnah, lrgovinah itd. brez pravega opravka.

Tisli, ki jim ni nujno iti ven po lastnih poslih, morajo v zaklonišče, ali vsaj ostati doma.

Bojnik v posebni zaklonišči

Pokrajinski urad za profiletalsko obrambo razglašja:

V slučaju alarma imajo bojniki z nalezljivimi boleznimi prepovedan dostop v javna zaklonišča.

Zdravniki, ki jih imajo v oskrbi so naprošeni, da vplivajo na bolnika, da izpolnjuje zgoraj omenjeno prepoved.

Zainteresirane družine, naj se obrnejo do hišnega starešina, ki ima dolžnost, da preskrbi poseben prostor v zasebnem zaklonišču.

Ljudsko gibanje

Rojeni so: Vinotti Ruggero, Ferrari Giulietta, Radikon Janez, Bitežnik Matijka.

Umrli so: Skarda vd. Montanari Marija Katarina, 76 let, gospodinja; Scapin roj. Dal Fabro Rosalia, 68 let, zasebnica; Simčič Ada Lucija, 21 let, uradnica; Mancino Rocco, 36 let, pek; Jez Andrej, 46 let, kmet; Martinuzzi Eugenio, 69 let, mesar; Budin Alojzija vd. Budihna, 82 let, zasebnica; Jožefina Cotič vr. Gorjan, 63 let, zasebnica; Sinigoi Jožef, 72 let, upokojenec; Poljšak Valentin, 43 let, kmet; Sartori Dino, 33 let, mlatničar.

Oklici: Giacoletti Alfredo, mizar in Folladore Ermelinda, zasebnica; Nonetti Livio, mehanik in Degeno Luigi, zasebnica; Tacchinardi Agostino, livar in Luvier Maria, uradnica; Dosso Roberto, dijak in Minini Carmen, zasebnica.

Poroke: Delzotto Giovanni, brivec in Vončina Jole, frizerka; Perrone Giuseppe, trgovec in Guadalupe Francesca, zasebnica; Antonutti Vinicio, geometer in Falcone Maria, učiteljica; Zan Jožef, kmet in Brumat Jožefa.

Narte Velikonja:

Vesele zgodbe z Goriške

TRPLJENJE.

Stari Brus, ki je mojim otrokom nosil po Golakih nahrbtnike in ga imajo radi kot sličica, jim je pripovedoval:

»Hudirja« — je imel navado reči, zato smo mu rekli »Brusov hudir« — »hudirja, čistila sva preseko« — to je meja med dvema gozdnima oddelkoma — »čistila sva z rajnkim Gidlijem Tometom. Nihče naju ni nadzoroval, nihče vprašal, ali kaj delava ali ne. Rajnik Bevk — vaš praded, otroci — mi je dejal: »Denarija je širi slo kron. Porabimol« Hojo nam je štel v dnino. In sva delala. Kolikor sva pač sama mislila, da je prav, da nama kri ne zastane.

Nenadoma ti pride Tone s temi besedami:

»Veš, premalo trpiva, gotovo

nama bodo malo plačali!« Jaz pojdem drugam. Pregovarjal sem ga, a trma je trma in ga res v ponedeljek ni bilo. Šel je drva nosit iz jem lesnemu lrgovcu Hmeljaku. No, trpel je dovolj. Zjutraj je moral biti že ob petih tam-le« — je pokazal daleč na Golake — »in delal je do vidova. Zaslužil je osemdeset krajcarjev, a trpel je! Staremu Bevku sem povedal, zakaj ga ni.

Smejal se je dedec — oprostite — da so mu solze kapale.

»Sica«, je dejal, »pa dobi še enega, da ne boš lenarij sam!« Dedec me je poznal. »Vidiš, denar je, a plačali bomo na koncu.«

Jaz sem zaupal vanj, dobil sem še enega. Ko so me vprašali, kaj delam, sem rekel: »Nič!«

»In Likarski Dreje?«

»Meni pomagala«

Nazadnje sva končala in je prišel Bevk, pogledal delo, pohvalil — kajli kar sva naredila, sva dobro naredila — in potem smo delili širi slo kron. Po dve kroni širidel sem mi je prišlo na dan. In trpel nisem. Gidjev Tone pa je sicer služil manj, a trpel je, trpel pa več!

In širic Brus se je zasmejal in kazal svoje škurbine.

DOBRA VODA.

Čevljar Jurij je bil vseh muh poln. Zelo rad je jedel koruzno »pogačo«, posebno, če jo je spekla »teta Mica«.

Teta Mica je bila sosedka in je bila ponosna na svoj sloves. Vmesila je koruzo, ne na vrti, da ji je Jurij dal samo moko in sol, temveč na mleku, na domačem mleku.

Jurij je to vedel, a je babnico vlekkel:

»Teta Mica, specite mi pogačo, ker imate tako dobro vodo!«

ČE ZAMENJAŠ POSTELJO.

Bevkov Slanko je prišel domov in šel spat v kamrico, kjer je prej spala dekla. Ni imela več časa, da bi to sporočila sosedu. Ponoči je prišel vasovat k dekli fant.

Potrkal na okno, potrkal, Slanko se je od dolge polni počasi budil in v spanju vprašal, kdo je. Oni je slišal fantovski glas in prisluhnil. Speč potrkal, speč je Slanko že buden, vprašal, kdo je.

Fantu se je fantovski glas zdel sumljiv:

»Pa ga imej, če ti je bolj pri sreč, a meni ni treba obljubljati ne pekla ne nebes!«

In je šel.

Dekla je imela velike težave, da ga je prepričala, kako je Lilo. Poravnalo se lo je, kajli zdaj ga kot moža večkrat nabije:

»Zato, ker takrat nisi hotel verjeti!«

UTRJEVANJE.

Z nami je bil v deškem seme-nišču tudi čudaški gojenec Re-

bek, ki je potem menda kot vikar umrl na Trnovem.

Njega si dobil v najhujšem mrazu brez suknje trepetali na dvorišču.

Vprašal ga je sošolec, poznejši Dekan Beč:

»Kaj delaš, Lojze? Ali ti ni nič mraz?« ko se je tresel v suknji.

»Mraz mi je že, mraz, a utrjujem se za hujšega!«

KRUH

Pasel je Kristlov Tonač ovce v gmajni. Za njim je nesla mati hlebec koruznega kruha.

»Na, Tonko, na, turščičnega kruha!« je vpila iz hriba v hrib za njim.

»Nisem lačen turščičnega, sem belega!« se je jokaje zadir Tonko.

Šla je mati nazaj in vsa v skrbi za svojega sinčka prinesla belega:

»Na, Tonko na, revček mali, belega!«

»Kam pa naj tega dam?« je še bolj obupano odgovoril Tonko. »Tega v torbi?«

Vesti iz Trsta in okolice

Na zimo v pristanu

Spomini na kanal sv. Antona

Zakaj pravijo Tržačani sorazmerno mali vodi, ki vodi od morja do skoraj središča mesta »Veliki kanal«, tega ne morem razumeti. Videl sem doslej večjih kanalov, ki pa so jih ljudje omalovaževali kot z jarki in podobnim. Morda je bil tržaški »Veliki kanal« prav zato imenovan, ker je služil res velikemu prometu. Tiste dvojčadnice ali trijadnice bi dandanes nam res ne bi moge imponirati, toda pred splošno uvedbo parnikov in motornih čolnov so bile tudi v Trstu impozantne. To je bilo življenje ob delavnikih, saj v Trstu je vladal vsak dan pravi semenj in v »Veliki kanal« so prihajale ladje, jadrnice, čolni, iz Istre, predvsem iz Kopra, pa tudi iz Rovinja, celo

okoli Pulja, z istrskih olokov, z Dalmacije; no, pa tudi naši slovenski ribiči z devinske obale se niso ustrašili poiti, da ne bi s svojimi priproslimi čolni pripluli v Trst in s svojimi ribami delali konkurenco ribičem, morda iz Chioggie.

»Veliki kanal« je bil nekoč večji, toda sedaj so ga deloma zasuli, na zasutem mestu pa danes stoji trg. Živahno ribiško življenje v prekopu pa se je razvijalo dalje in se bo, upajmo, v normalnem času, ko bo tudi v Trstu zavladal mir, še naprej razvijalo.

Se bomo gledali naše jadrnice, naše motorne čolne ki bodo pripluli v Veliki kanal pri sv. Antonu.

Silvij Hrovatin in šivilja Antonija Fontanot; mehanik Radoslav Turk in gospodinja Julijana Sela; mehanik Darij Menjak in šivilja Julija Vecchiol; električar Evgen Jenko in gospodinja Zvezdana Bezinovič.

SMRTNA KOSA

Po krajši bolezni je umrl v Trstu glavni urednik dnevnika »Il Piccolo« Artur Novello. Pokopnik je bil po rodu iz Rima, doživel je starost 41 let. Z novinarstvom se je pečal 20 let.

V PREDORNIH ZAKLONISCIH

naj se občinstvo v smislu zadevnega opozorila prefektnega urada za profiletatsko zaščito v Trstu ne mudi po nepotrebnem ob času, ko ni letalskih alarmov. Ta prepoved je potrebna, da se lahko izvedejo potrebni ukrepi glede čiščenja ter razkuženja.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

IZROPANA TRGOVINA

Držni vromilski zlikovci so se splazili v prostore tvrdke Chiozza ter odnesli 100.000 lir golovine. Tržaška policija je uvela obsežne poizvedbe.

Kmetijstvo

TUDI PLEVEL JE LAHKO KORISTEN

Rejci lahko s pridom porabijo več vrst plevela. Vsak plevel pa ni primeren za krmo, zato je še tem bolj potrebno, da se pouče o plevelih. Varovati se je treba slupenih plevelov, n. pr. pasjega zelišča (solanum nigrum), ki vsebuje v jagodah hud slup solanin. Ta slup je tudi v nezrelem krompirju. Pasje zelišče je sorodnik krompirja. Solanin vsebujejo tudi plodovi grenkoslada (solanum dulcamara), ki raste v pravih grmih do višine nekaj metrov. Varovati se je treba tudi pasjega pešilja ali sfeničnjaka (podobnega pravemu pešilju). Slupen je pikast mišjak (conium maculatum), ki je pa pri nas precej redek. Živalim tudi ne prija divji mak, ki vsebuje zaradi slupenega belega soka, podobno kakor sorodnik mlečnik (chelidonium majus). Na obdelani zemlji je precej pogost mlečnik pasje mleko (Euphorbia peplus), pa tudi zeleni klobuk (Euphorbia helioscopia). Živali ne jedo rade mlečnikov zaradi žgočega soka, »mleke«. Nabirali ne smemo za krmo pripolne ločice, ki je podobna škrobinkam. Pripolna ločica izloča tudi sok, ki pa na zraku porjavi. Razen tega so še druge značilne razlike med mleči in ločico, da skrben nabiralec plevelov ne more zamenjati uporabne rastline s škodljivo. Rejci naj ne delajo poizkusov na živalih s pleveli, ki jih dobro ne poznajo.

Širite »Goriški list«

KVASNI HLEBČKI

Zamesi mehko testo iz malo moke, kvasa in osladkanе vode. Testo mora biti tako gosto, da iz njega lahko izoblikujete hlebčke, velike za otroško dlan. Zdeglji jih drugega poleg drugega, na pomokano desko, kjer naj vznajajo in se posuše. Sušiti jih pa ne smeš na prevročem, ker vročina ubije kvasne gljivice. Med sušenjem hlebčke obračaj, da se hitreje suše. Kadar delaš kruh, namoči dve uri prej tak hlebček v malo mlačne vode. Ko se hlebček zmečka, ga stlači in zmešaj ter dodaj malo oslajene mlačne vode in malo moke. Ta zmes naj vzhaja na toplem približno eno uro. Najbolje je, če pozno popoldne namočiš hlebček, zvečer zamesiš kruh, pustiš čez noč vzhajati, zjutraj pa ga spečeš. Če hočeš imeti bolj rahel kruh, lahko dodaš moki še en pečilni prašek. Črni kruh je boljši, če shaja samo enkrat.

OTROŠKI KOTIČEK:

Iz Alenquine torbice

Ljubi sveti Nikolaj,

prinesi tudi meni kaj!

Tako sta končala vsak večer svojo večerno molitev Petreček in Majdica, otroka revne dničarice Mete.

Meta je bila dobra žena, ki je noč in dan skrbela za svoja dva neboljčenka. Moža ji je vzela vojna in ni se vrnil. Bili so skoraj prepričani, da je padel v boju, a o njegovi gotovi smrti niso dobili nobenega sporočila. Zato je v materi Meti vedno tlelo upanje, da se bo njen mož vrnil in znova živl sredi svoje ljube družinice. Majdica in Petreček sta se ga še vedno spominjala. Tudi onadva sta želela, da bi se očka čim prej vrnil in v svojo večerno molitev sta vpletala gorečo prošnjo, naj jima, Bog izpolni to lepo željo.

Meta je delala podnevi pri sosedih v vasi, da je zaslužila kruh za malo družinico. Petreček in Majdica pa sta hodila v šolo, se pridno učila, poleg tega pa nabirala v gozdu suhljadi za mrzlo zimo, zanetila vsako jutro ogenj in skuhala skromni zajtrk. Včasih sta tudi onadva pomagala materi pri delu. Vedela sta, da ju čaka za vsa dobra dela plačilo, namreč bogato miklavževo darilo. Spominjala sta se lanskega miklavževanja, ko jima je prinesel črni parkelj le pisano palico. Kako pa tudi ne, saj sta vse leto mami le nagajala, lenarila doma ter skakala po gozdu, namesto da bi se učila. Videla sta angele, ki so nesli pridnim sosedovim otrokom zvrhan koš lešnikov in orehov, rožičev in jabolk, pa še polno lepih igrač in koristnih reči. Njiju je pa hotel hudobni parkelj celo ukleniti v težke verige in ju pobasati v umazani koš. Kar stresla sta se ob misli, da bosta morala v goreči pekel in začela sta se smeriti in prositi dobrega svetnika Miklavža, da naj zapove parkeljnu, da naj jima to leto prizaneže, drugo leto pa se bosta poboljšala. In dobri svetnik je požugal svojemu hudobcu, ki je takoj pustil Petrečka in Majdico. Svetnik pa jima je dal pest orrehov in lešnikov ter obljubil, da bo njuna prihodnja pridnost naslednje leto bogato poplačal.

Solze veselja in zadovoljstva so se zaiskrile v očeh Petrečka in Majdice, ki sta se tiščala mame za krilo. Se vedno sta se namreč bala hudobca, ki je tam pri vratih rožljial s svojo zarjavelo verigo. Pomirila sta se šele, ko so se vrata za nebeskimi in pekelskimi gosti zaprla.

Naslednje jutro pa so pritekli k njima v vas sosedovi otroci. Vsak je prinesel s seboj bogata darila, ki mu jih je prinesel sveti Miklavž in jih pokazal Petrečku in Majdici, ki sta od sramu gledala v tla. Oh, kakaj nista bila tudi onadva tako pridna in lahko tudi sama občudovala svoje bogate darove, zdaj morata pa skrivati pred radovednimi očmi sosedovih otrok te leskovke, ovite s pisanim papirjem! Prav trdno sta sklenila, da se bosta resnično poboljšala.

Svoj sklep sta vestno izvršila. Ubogala sta mamo na besedo, tudi v šoli, sta se poboljšala in učiteljica ju je postavila za zgled vsem ostalim otrokom. Kako ju je bila zdaj mama vesela in kako sta bila vesela Petreček in Majdica sama! Saj sta vedela, da angel varuh zapiše vsa njuna dobra dela v zlato knjigo pridnosti, vse napake pa v črno knjigo hudobij.

Na praznik svetega Miklavža pa bosta prejela bogate darove. S kakšnim veseljem in s kakšno nestrpnostjo sta pričakovala ta veliki dan!

Pa je prišla zima. Sneg je pobelil dol in breg, pokril polja in travnike, ovil s svojo mehko odejo golo drevje in zavil v bel kožuh zelene smrekove iglice, da je bil ves svet ena sama bela preproga. In zdaj sta bratce in sestrica vedela, da se bliža težko pričakovani dan in radosti poln večer.

Mama je zanetila v ognjišču, da je ogenj prijetno zaprasketal, ko je plamen zajel suho dračje, ki sta ga onadva nabrala. Spekla jima je kostanja, da sta ga luščila in jedla v tesnem pričakovanju lepega trenutka. In... proti polnoči so se vrata nenadoma odprla in v izbico je skočil parkelj. Zarožljial je z verigo in pokazal rdeč jezik, da je padel Petrečku in Majdici od samega strahu kostanj iz rok in sta stekla k mami, ki je bila ravno v tem trenutku v sobi. Še mama se je prestrašila, ko je zagledala hudobca, ki je skakal po kuhinji in puhali skozi usta in nos same ognjene iskre, da je zasmrdelo po celi kuhinji po samem peklju. Toda strah je minil vsem trem, ko je vstopil angel in prhutnil s svojimi mehki belimi perutnicami. Izginil je smrad po peklju in prijetno je zadisalo po kadilu in nebesih. Zdaj se je pokazal na vratih še sam sveti Miklavž in s svojim dobrohotnim pogledom pregledal vsako bojazn. V roki je držal zlato škofsko palico, na glavi je imel kapo z zlatim križem, po zlatem plašču pa so bile nasute same drobne zvezdice, prav take, kakršne migljajo na nebu v jasnih večerih.

Lepo se je nasmehnil Majdici in Petrečku in dejal:

»Prišel sem, kakor sem vama lani obljubil. Tudi vidva sta mi obljubila, da se bosta poboljšala. Ker sta bila možbesebna dani obljubi, moram držati tudi jaz. Pri svojem obisku dobrih in pridnih otrok sem se spomnil tudi vaju in vama prinesel lepa darila. Vašo veliko pridnost pa sem sklenil še posebej nagraditi in zato sem vama prinesel dar, ki je vreden več kot vsa druga darila.«

Pri teh besedah je namignil angelu. Ta je odprl vrata in v izbo je stopil njun ata. Koliko veselja in radosti je bilo ta večer. Otroka sta bila zdaj priatu, zdaj pri darovih, poslušala atovo pripovedovanje in gledala dragocena darila. Ne enemu ne drugemu se nista mogla dovolj načuditi. Najbolj vesel pa je bil ata, ker je bil po dolgem času zopet med svojimi dragimi. Pohvalil je otroka, ki sta s svojimi molitvami in s svojo pridnostjo izprosila njegov vrnitev. Petreček in Majdica sta se z veseljem spominjala tega lepega miklavževnega večera prav vse svoje življenje.

VELIKA VEČINA SLOVENSKEGA LJUDSTVA JE PROTI KOMUNIZMU V OVČJEM KOŽUHU OSVOBODILNE FRONTE. VELIK DEL OSTALIH, KI SO ZAPELJANI, BI IZPREGLEDALI, ČE BI PRIŠLE BESEDE RESNICE DO NJIHOVIH SRC! ZATO PO VSEH POTEH, PO VSEH KANALIH NAŠ TISK NA DEŽELO!

Zatemnitev

4. 12. - 10. 12. 44	17.10 - 07.05 ure
11. 12. - 17. 12. 44	17.10 - 07.10 ure
18. 12. - 24. 12. 44	17.10 - 07.15 ure
25. 12. - 31. 12. 44	17.15 - 07.20 ure

IZ TRSTA

SMRTEN PADEC NA STOPNICAH

Neki trgovec iz Ljubljane je padel na stopnicah k svoji stanovanju tako nesrečno, da si je prebil lobanjo. Bil je prepečen v bonišno, toda za posledicami nesreče je kmalu umrl.

POROKE

Te dni so se poročili v Trstu: električar Ajd Kobal in gospodinja Karmen Gomiero; izvošček

Na srebrni obli

Iz ladje sem ju zanesel do gomile, ki sem jo pripravil na najlepšem mestu otoka. Šestkrat luži sta bili trupl, kakor na Zemlji, pa sem se vendarle krivil pod njuno težo... Kako se ne bi? Saj sem nosil v grob zadnji ostanek svoje grenke sreče...

Mario sem zagrebel v grob, ki sem ga bil svoje dni pripravil zase, Petru pa sem izkopal drugo jamo nekoliko korakov niže.

In živel bom dalje. Včasih, ko se lomim in vijem pod bičem neznankega kopnenja, me obhaja skušnjava, da bi zapustil to oblo in šel po edini stezi, ki mi je še ostala, po stezi, ki je po njej šla pred mano šestorica: O'Tamor, oba Remognera, Woodbell, Varadol in — Marta, a vselej me spominja na prisego, ki sem jo dal Marti, zadržati in ustavi. Živeti moram za njene otroke. Obsodil sem se na življenje, kakor sem bil, dokler je bila ona živa, obsojen na — ljubezen. In te dve najlepši stvari na svetu sta

se mi izpreverili v najbolj grozotno bolelost in trpljenje.

A nekaj mi je še ostalo: ponoči se vračam ne Zemljo in kramljam z ralniki. Nekaj se je moralo pokvariti, nalomiti v mojih možganih, ali pa jih je bolečina, vroča iz srea, zameglila, kajti bedenje mi je sen, a sanje pravo življenje.

Koprim po sanjah. V sanjah hodim po Zemlji in poljubujem drevesa, cvetove, prah in kamen in tako mi je, ko de me od nje nikoli ni bil odtrgal blazni napuh...

Včasih prihajajo k meni pomrli tovariši.

Najprej pride sivi O'Tamor in se opravičuje — on, ki ga je vendar bila sama dobrota — da nas je bil lahkomišno speljal na to pusto oblo, obešeno kakor svetilka sredi neba nad Zemljo. Potem prihajata oba Remognera. Tožita, ker sta prišla za nami v smrt. Woodbell se prikaže bled in vprašuje, kaj smo napravili z Marto. Ali je bila z nama srečna? Peter mi v sanjah pripoveduje vse tisto, kar sem mi moral v zadnjih letih brati iz oči: o svoji divji, strastni ljubezni, ki ga je goltala kakor ogenj butaro tresak o svoji strašni usodi, ki mu n' dila trohice sreče, ternič ga obsodi-

la, da je moral leta in leta gledati odpor, prezir, gnus v očeh ljubljene žene ter dušiti v sebi kopnenje, bolečino in ranjeni človeški ponos; pripoveduje mi o peklju, ki je gorel v njegovem sren, ko me je videl z obrazom naslonjenim na njene prsi, ko je nastavljal samokres k čelu...

Kolo teh žalostnih duhov sklepa Marta. Prihaja k meni vsa tiha z bolestnim usmevom okoli ust in mi izreka hvalo, ker sem bil človek, včasih pa mi, tako se mi dozdeva, očita z očmi, ker nisem bil...

V meni je brezno grenkobe in bolesti...

Tako se razgovarjajo duhovi z menoj. Ničesar veseliga mi ne povedo, pa vendar mi je dobro z njimi, saj so moji bližnji. In vse, kar mi govore, je moje, moje...

Novi rod, ki rase okoli mene, je že ves drugačen, šole otroci so in že čutili, da so sam svoj, poseben svet, ki bo zame — Zemljana večno tuj, prav tako tuj kakor je tujja Zemlja njim — Lunjanom.

In vendar moram jaz, brat tiste šestorice grobov, raztresenih po tej obli, živeti z njimi, ki jim ta svet domovina — in kdo ve, kako dolgo še...

(Konec)